

Architektura budynków mieszkalnych w terenach wiejskich (na podstawie własnych doświadczeń)

The architecture of residential buildings in the rural areas (based on experience)

Streszczenie: Doświadczenia w Polsce po II wojnie światowej w zakresie planowania przestrzennego i architektury, z racji na różne uwarunkowania: ekonomiczne, polityczne i społeczne przechodziły szczególne koleje losów. Te liczne wyżej wymienione transformacje w znaczący sposób wpłynęły na ogólny wizerunek architektury w Polsce. Pojawiło się wiele błędów w relacjach inwestor – architekt – wykonawca. Trwa dyskusja, jak zaradzić, jaką przyjąć metodę projektowania np. na terenach o unikalnych walorach kulturowo-przyrodniczo-krajobrazowych. Autor na bazie własnych doświadczeń, realizacyjno-projektowych, stara się zaprezentować sposób własnego widzenia tego problemu.

Słowa kluczowe: architektura wiejska, planowanie, realizacje.

W wyniku współczesnego rozwoju cywilizacyjno-technologicznego i informacyjno-medialnego nasiliły się przeobrażenia architektoniczno-przestrzenne, które stały się zjawiskami powszechnie obecnymi na całym świecie, manifestując się różnymi formami kształtowania przestrzeni. Polska w zakresie przemian urbanistyki i architektury stanowi bardzo złożony poligon doświadczenia, szczególnie w okresie po II wojnie światowej. Zróżnicowany charakter problemów architektoniczno-przestrzennych dotyczy większości terenów naszego kraju. Negatywne zjawiska architektoniczne i przestrzenne stanowią motywację do szukania rozwiązań w zakresie ratowania przestrzeni wiejskiej i miejskiej oraz poprawy estetyki architektury w najskuteczniejszy i optymalny sposób. Stwierdza się, że obraz polskich miast i wsi zmienił się nie tylko w sensie przestrzennym, ale zasadniczo „przeobraził się ich styl” architektoniczny. W przypadku terenów wiejskich, które stanowią ponad 85% powierzchni kraju, wyżej sygnalizowane zjawiska są drastycznie widoczne. W szczególności tereny o unikalnych walorach przyrodniczo-krajobrazowych uległy masowej deformacji estetycznej i degradacji ekologicznej. Powojenny okres biedy, głodu mieszkaniowego i totalny brak materiałów budowlanych „upowszechniły” w skali kraju formy architektoniczne, które z jednej strony całkowicie zerwały z tradycją i kulturą określonych regionów, a z drugiej strony sprzyjały powstawaniu wielu samowoli tak planistycznych, jak i architektonicznych. Niejednokrotnie z powodu przypadkowych i różnorodnych form budynków trudno określić styl ich architektury. W omawianym czasookresie pojawiły się nowe technologie wznoszenia budynków i no-

Abstract: Post-war spatial planning and architecture in Poland have undergone vicissitudes due to changeable economic, political and social conditions. These numerous transformations have affected the general state of Polish architecture in a considerable way. A number of mistakes have appeared in the relations between investors, architects and contractors. A discussion concerning solutions and methods of planning in the areas possessing cultural, landscape and environmental value takes place. The author is making an attempt to present the problem from his point of view.

Key words: rural architecture, planning, workmanship.

As a result of the current development of civilisation, technology and IT architectural and spatial transformations have intensified and become worldwide phenomena demonstrating themselves in different forms. In terms of transformations of urban planning and architecture Poland, especially after WWII, can be seen as a “military training ground”. Diverse architectural and planning problems appear in a majority of areas in our country. Negative architectural and planning phenomena motivate to search for solutions to the problem of urban and rural space protection and improvement of architectural aesthetics in an optimal way. It can be stated that the appearance of Polish towns and villages has been changed not only in a spatial sense, but that their whole architectural style has been transformed. These drastic changes are especially visible in the rural areas, which make up 85% of our

we materiały budowlane. Drewniane budownictwo zastąpiono murem. Stosowano najróżniejsze systemy i materiały budowlane. Np. powszechnie występował pustak żużlobetonowy lub monolityczny system ścian z tzw. „hasia”. Formy dachowe budynków najczęściej miały nieokreślone kształty. Ten splot okoliczności i preferowany modernistyczny model architektury (jedynie z nazwy) – sprawiły, że obraz budownictwa w przestrzennym globalnym wizerunku prezentował architekturę bardzo przypadkową pod względem: materiału, formy i kolorystyki. Po roku 1990 radykalnie zmieniła się sytuacja w zakresie dostępu do materiałów budowlanych i systemowych rozwiązań technologicznych. Ten fakt wymusza poznawanie nowych technologii, zarówno przez projektantów, jak i wykonawców, którzy we właściwy sposób muszą je wprowadzać i realizować. Przepisy prawne udzieliły procesy dochodzenia do konsensusu: projektant – wykonawca, w drodze realizacji zamierzenia budowlanego. Kolejnym zagadnieniem jest forma architektoniczna. W tym względzie pojawiają się różne stanowiska, opinie i pytania: czy nawiązywać architektonicznie do tradycji i archetypu lokalnego, czy nie? Jak przy użyciu nowoczesnych materiałów i technologii, architektonicznie wpisywać się w unikalne krajobrazy i zastane struktury tkanki historycznej? Tego typu zagadnienia i rozważania stanowią cele do rozwiązywania na konferencjach naukowych. W kontekście tak stawianych pytań autor tego artykułu na bazie własnych doświadczeń projektowo-realizacyjnych próbuje podjąć dyskusję nad słusznością metod stosowanych na własnych realizacjach w kontekście zagadnień adekwatnych co do miejsca, tradycji, archetypu, doboru materiałów budowlanych, ich faktury i kolorystyki.

country's area. Especially the areas of unique landscape and environmental value have undergone massive aesthetic deformation and ecological deterioration. Post-war period of poverty, lack of flats and complete shortage of building materials has resulted in the emergence of widespread architectural forms which both broke with tradition and culture of particular areas and were conducive to architectural and planning wilfulness. More often than not it is difficult to describe architectural style of such buildings. In the period being discussed new technological solutions and materials were introduced. Wooden buildings were substituted with brick ones. A variety of specific technologies and materials were used. For instance, hollow blocks and monolithic wall systems were very popular at the time. Roof forms of the buildings had undetermined shapes. This blend of coincidences and favoured pseudo-modernistic model of architecture resulted in the image of building presenting accidental architecture in terms of material, form and colour. After 1990 the access to building materials and technological solutions has become radically easier. This fact forces both designers and contractors to familiarize themselves with new technological solutions. New regulations have greatly facilitated reaching agreement between architects and contractors. The next issue is the architectural form. There are a number of stances, opinions and questions concerning this issue. One of such questions is whether one should link architecture with local tradition and archetype or not. How can one fit in with unique landscapes and historical structures using modern materials and technologies? Such problems should be solved during scholarly conferences. In the context of such questions the author is making an attempt to discuss the methods used in his own building experiments in the context of issues concerning location, tradition, archetype, use of material, texture, and colour.

Zdj. 1. Dom jurajski z charakterystycznym dachem dymnikowo-naczółkowym w Tenczyńku.

Photo 1. A house in Tenczynek typical of The Kraków-Częstochowa Jurassic Upland.

Zdj. 2. Zespół domów dla jury krakowsko-częstochowskiej w Bolechowicach.

Photo 2. A set of houses in Bolechowice typical of The Kraków-Częstochowa Jurassic Upland.

Zdj. 3. Dom mieszkalny w Tenczyńku.

Photo 3. A residential building in Tenczynek.

Zdj. 4. Dom mieszkalny w Nielepicach.

Photo 4. A residential building in Nielepice.

Zdj. 5. Elewacja frontowa plebanii w Maruszynie.

Photo 5. The front elevation of a vicarage in Maruszyn.

Zdj. 6. Plebania w Maruszynie.

Photo 6. A vicarage in Maruszyn.

